

STRAKSOVERFØRSLER AF PENGE I DANMARK

Morten Fremmich Andresen,
Bank- og Markedsafdelingen
og Lars Egeberg Jensen,
Betalingsformidlingsafdelingen.

INDLEDNING

I november 2014 bliver det muligt for borgere og virksomheder i Danmark at overføre penge øjeblikkeligt, døgnet rundt alle årets dage, mod i dag, hvor der kan gå flere dage, før en betaling når frem til modtageren.

Muligheden for at foretage sådanne *straksoverførsler* er kulminationen på en modernisering af den danske betalingsinfrastruktur, som er gennemført i et samarbejde mellem den finansielle sektor og Nationalbanken.

Moderniseringen har sin baggrund i en rapport¹ udarbejdet af Arbejdsgruppen om nationale betalingsoverførsler. I rapporten blev en række tiltag identificeret, som alle har til formål at forkorte tidsrummet, fra en betaling sendes, til den modtages. Hurtigere gennemførelse af betalinger giver en række fordele for borgere og virksomheder. Samtidig forberedes infrastrukturen på de nye, mobile betalingsløsninger, der fremkommer på markedet og allerede nu skaber forventning hos brugerne om øjeblikkelig gennemførelse af betalinger.

Førhen har overførsler mellem bankkonti i to forskellige pengeinstitutter mindst taget en dag. I efteråret 2013 blev systemet *Intradagclearingen* indført, der giver mulighed for at overføre penge inden for samme dag, såkaldte *sammedags-overførsler*.

Det sidste af rapportens tiltag er, at indføre systemet *Straksclearingen*, som gør det muligt

at foretage straksoverførsler. Det er konto til konto-overførsler på op til 500.000 kr., som kan gennemføres med det samme døgnet rundt alle årets dage.

Denne artikel beskriver Straksclearingen. Indledningsvist beskrives, hvordan borgere og virksomheder får mulighed for at overføre penge straks. Derefter beskrives de omfattende ændringer i den danske betalingsinfrastruktur, som etableringen af straksoverførsler medfører. Sidst i artiklen gennemgås erfaringerne med samedags-overførsler.

STRAKSOVERFØRSLER

Borgeres og virksomheders daglige detailbetalinger foretaget fx med dankort, via netbank eller Betalingservice gennemføres i en infrastruktur, som sørger for, at der overføres beløb mellem betalingsafsenders og betalingsmodtagers pengeinstitutter. Straksclearingen er et nyt system, der sammen med de eksisterende systemer, Intradagclearingen og Sumclearingen, vil udgøre kernen i den danske infrastruktur for detailbetalinger, se boks 1.

Straksclearingen indføres i november 2014 og giver pengeinstitutternes kunder mulighed for at foretage konto til konto-overførsler, fx netbanktransaktioner, der er modtageren i hænde, umiddelbart efter overførslen er foretaget. Overførslerne benævnes straksoverførsler, kan foretages

1 Se Danmarks Nationalbank (2012).

Med lanceringen af Straksclearingen i november 2014, og dermed afslutningen på moderniseringsprojektet, forbedres infrastrukturen for detailbetalinger. I stedet for ét system, Sumclearingen, til at afvikle detailbetalinger vil der fremover være tre: Sumclearingen, Intradagclearingen og Straksclearingen. Systemerne ejes af Finansrådet, mens driften er udliciteret til Nets. Systemerne adskiller sig ved at have forskellige afviklingstider og ved at håndtere forskellige betalingsløsninger. De tre systemer beskrives kort herunder.

Sumclearingen

I Sumclearingen afvikles mange af de tilgængelige betalingsløsninger i Danmark. Sumclearingen er et nettoafviklingssystem, og der afregnes mellem pengeinstitutterne om natten efter bankdage. Institutternes nettoposition i Sumclearingen opgøres på baggrund af to adskilte forløb, kaldet delclearinger. I den ene, den dokumentløse clearing, foregår opgørelsen decentralt hos institutternes datacentre. Her indgår betalinger foretaget af institutternes egne kunder, fx betaling af indbetalingskort og indløsning af checks, samt transaktioner foretaget i det enkelte institut af andre institutters kunder, fx kontanthævninger i automater. Konto til konto-overførsler var tidligere en del af den dokumentløse clearing. I den anden delclearing, PBS-clearingen, opsamles betalingerne centralt hos Nets, det tidligere PBS.

Betalingerne i denne clearing inkluderer bl.a. Betalings-service og dankortbetalinger via terminaler og internettet. Institutternes kunder oplever typisk, at der går en bankdag, før modtageren af en betaling i Sumclearingen har beløbet til rådighed på sin bankkonto.

Intradagclearingen

I Intradagclearingen afvikles konto til konto-overførsler, såsom netbankoverførsler. Intradagclearingen er et nettoafviklingssystem, og der afregnes mellem pengeinstitutterne flere gange dagligt på bankdage, samt om natten efter en bankdag. Institutternes kunder oplever typisk, at der går nogle timer, før modtageren af en betaling i Intradagclearingen har beløbet til rådighed på sin bankkonto.

Straksclearingen

Som i Intradagclearingen er det konto til konto-overførsler, der afvikles i Straksclearingen. Der er mellem pengeinstitutterne fastsat en øvre beløbsgrænse på 500.000 kr. pr. transaktion. Der afregnes med det samme mellem institutterne, idet Straksclearingen er pre-fundet. Kunderne oplever, at modtageren af en betaling i Straksclearingen har beløbet til rådighed på sin bankkonto med det samme.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

døgnet rundt, alle årets dage og har en øvre beløbsgrænse på 500.000 kr.² Det er en forbedring for kunderne i forhold til i dag, hvor gennemførelsen af lignende overførsler typisk varer fra få timer og op til flere dage, hvis der er weekender og banklukkedage. Dette er også tilfældet med eksisterende betalingsløsninger, som fx MobilePay og Swipp, hvor modtager dog får en kvittering

for, at betalingen er afsendt. For virksomheder er Straksclearingen desuden en forbedring i forbindelse med fx salg af større forbrugsgoder, fordi virksomheden øjeblikkeligt kan bekræfte, hvorvidt en straksoverførsel er modtaget. Da betalingen er endelig, er der ingen risiko for, at beløbet efterfølgende tilbageføres, i modsætning til fx en dankortbetaling, hvor der kun er garanti for de første 4.000 kr. af en betaling.

Med indførelsen af Straksclearingen vil mulighederne for hurtig betalingsafvikling i den danske infrastruktur være fuldt på højde med de

² Det er mellem pengeinstitutterne aftalt, at en straksoverførsel maksimalt kan være på 500.000 kr. Det enkelte institut kan dog individuelt sætte en lavere beløbsgrænse.

lande, Danmark normalt sammenlignes med, jf. Danmarks Nationalbank (2012). Infrastrukturen vil i langt højere grad leve op til kundernes forventninger, ligesom den vil være forberedt til at kunne imødekomme mange af de nye betalingsløsninger, der fremkommer på markedet, som fx mobilbetalinger. I Betalingsrådet (2013) findes en grundig kortlægning af udviklingen inden for udbuddet af betalingsløsninger.

AFVIKLING AF STRAKSCLEARINGEN

En kontohavers indestående i et pengeinstitut er et tilgodehavende. Når en kontohaver foretager en overførsel til en kontohaver i et andet institut, skal tilgodehavendet indløses og erstattes med et tilsvarende tilgodehavende for modtageren på dennes institut. Derfor skal afsenders institut overføre likviditet til modtagers institut. Når en betaling skal gennemføres, skal der derfor ikke blot være penge nok på afsenders konto, men afsenders institut skal også have likviditet nok til at udveksle betalingen med modtagers institut. Udvekslingen af betalingen mellem institutterne foregår i *afviklingssystemer*.

For at pengeinstitutterne kan tilbyde straksoverførsler, kræver det ændringer i infrastrukturen og hos institutterne selv. Hidtil er alle detailbetalinger blevet afviklet i nettoafviklingssystemer, hvor der løbende sker en opsamling af kundernes betalinger. På faste tidspunkter afregner institutterne med hinanden via konti i Nationalbanken på baggrund af summen af deres kunders betalinger. Først herefter er betalingen til rådighed for modtageren. Konceptet medfører imidlertid også, at der går mindst et par timer og op til flere dage, afhængig af hvornår betalingen initieres, fra en betaling er afsendt, til den er modtaget.

Dette ændres imidlertid, når Straksclearingen indføres. Fordi straksoverførsler gennemføres med det samme, kan der ikke som hidtil ske en opsamling af betalinger forud for gennemførelsen af disse. I stedet stiller pengeinstitutterne på forhånd likviditet til rådighed i Nationalbanken. Likviditeten benyttes herefter i takt med, at et instituts kunder modtager eller afleverer betalinger i Straksclearingen.

Såfremt et pengeinstitut ikke har reserveret tilstrækkelig likviditet til, at en kunde kan gen-

nemføre en given betaling, bliver betalingen afvist omgående ved initiering; dvs. at kunden ikke kan gennemføre overførslen. Yderligere likviditet i Straksclearingen opnås enten ved, at instituttet selv stiller mere likviditet til rådighed, eller i takt med at instituttet modtager straksoverførsler. Fordi institutterne ikke på forhånd kender omfanget af deres kunders betalinger i Straksclearingen, stiller det krav til, at institutterne løbende sammenholder deres forbrug i Straksclearingen med størrelsen på deres reservede likviditet. I boks 2 illustreres forløbet, fra en straksoverførsel foretages, til beløbet er til rådighed for modtageren. Gennemførelsestiden for en straksoverførsel begrænses sig til få sekunder.

DELTAGELSE I STRAKSCLEARINGEN

Finansrådet er systemejer af Straksclearingen. Pengeinstitutterne kan deltage som enten direkte eller indirekte deltager. En indirekte deltager indgår en aftale med en direkte deltager og fører konto hos denne. For at være direkte deltager er det et krav, at instituttet fører en foliokonto hos Nationalbanken samt en afviklingskonto til brug for detailbetalinger i danske kroner (benævnes blot *afviklingskontoen* i det følgende).

De fleste pengeinstitutter i Danmark har en foliokonto i Nationalbanken. Foliokontoen er deltagerens hovedkonto, mens en afviklingskonto er en underkonto³ til foliokontoen. Deltageren har adgang til sine konti i Nationalbankens realtidsbruttoafviklingssystem⁴ *Kronos*. På afviklingskontoen kan deltageren reservere likviditet fra foliokontoen til en given afvikling. Når en deltager overfører likviditet fra sin foliokonto til sin afviklingskonto, sendes omgående en meddelelse til Nets om deltagerens indestående på afviklingskontoen. En sådan meddelelse kaldes en *kreditline*, og Nationalbanken indestår juridisk for enhver deltagers aktuelle kreditline. Hver deltager har altid én udestående kreditline hos Nets, døgnet rundt alle årets dage. Når deltagerne har afviklingskonti dedikeret til særlige formål frem for

3 Der findes ligeledes afviklingskonti til brug for værdipapirafvikling, VP, og valutahandelsafvikling, CLS.

4 Et *realtidsbruttoafviklingssystem*, også kaldet RTGS-system, er et betalingssystem, hvor hver betaling afvikles enkeltvist og øjeblikkeligt. RTGS-systemer anvendes af finansielle institutter til at afvikle store og/eller tidskritiske betalinger, fx pengemarkedsforretninger, valutahandler og pengesiden af værdipapirhandler. Disse systemer benyttes desuden til afvikling af nettopositioner fra nettoafviklingssystemer, som fx Sum- og Intradagclearingen.

blot en foliokonto, kan de selv disponere likviditeten til de forskellige afviklinger.

Driften af Sum-, Intradag- og Straksclearingen varetages af Nets sammen med *Likviditetsmodul*. Hos Nets modtages kreditlines for deltagerne i Likviditetsmodul. Her fordeles den enkelte kreditline mellem Sum-, Intradag- og Straksclearingen via en fordelingsalgoritme. Dette giver Nets adgang til at validere bogføringer i Straksclearingen imod den til Straksclearingen tildelte kreditline.

Netop fordi Nets validerer og gennemfører overførsler, er det afgørende for Straksclearingen, at dedikeret likviditet fra Nationalbanken forbliver til rådighed for overførslen hos Nets. Herved sikres den juridiske endelighed i straksoverførslerne. Systemet er derfor indrettet således, at en deltager kan forhøje sin kreditline i Kronos ved at

overføre yderligere likviditet fra foliokontoen til afviklingskontoen, mens deltageren ikke i Kronos kan overføre likviditet den modsatte vej. Baggrunden for denne indretning er, at deltageren principielt allerede kan have brugt likviditeten hos Nets i Straksclearingen. Deltageren kan i stedet mindske sin kreditline via Nets' Likviditetsmodul. En sådan mindskelse af kreditline får frigivende effekt på deltagerens afviklingskonto, idet Nets sender information til Nationalbanken om ændringen. Herefter frigiver Kronos automatisk likviditet fra afviklingskontoen til foliokontoen.

Deltageren kan tilgå Nets' Likviditetsmodul via en online brugergrænseflade. Her kan deltageren justere sine likviditetsregler i Likviditetsmodul samt mindske sin kreditline. Desuden kan deltageren følge alle sine ind- og udgående betalinger i Straksclearingen samt overvåge det samlede

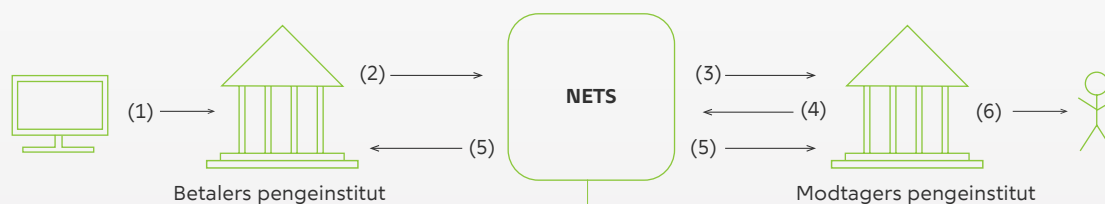
Beskrivelse af en straksoverførsel

Boks 2

I det følgende illustreres det tekniske flow i en konto-overførsel via Straksclearingen. Illustrationen viser en godkendt overførsel. Under illustrationen vises de løbende konteringer i Straksclearingen hos Nets. I eksemplet har betalers pengeinstitut på tidspunktet for overførslen stillet 10 mio. kr. til rådighed for sine kunders straksoverførsler, hvilket benævnes en *kreditline*, mens modtagers institut har en kreditline på 42 mio. kr. Den samlede tid for det viste flow begrænser sig til få sekunder.

1. *Overførslen foretages.* En borger eller virksomhed initierer en straksoverførsel på 9.000 kr. via sin netbank.
2. *Overførslen videresendes.* Betalers pengeinstitut¹ sender overførslen videre til Nets.

3. *Nets validerer overførslen.* Hos Nets valideres overførslen imod størrelsen på kreditline hos betalers institut. Fordi størrelsen på overførslen ikke overstiger kreditline, reserveres beløbet på kreditline hos betalers institut. Nets videresender overførslen til modtagers institut.
4. *Kvittering for modtagelse.* Modtagers institut accepterer overførslen og sender en kvittering til Nets.
5. *Endelig godkendelse fra Nets.* Nets sender endelig kvittering til både betalers institut og modtagers institut. I Straksclearingen nedskrives kreditline for betalers institut endegyldigt, og reservationen fjernes. Kreditline for modtagers institut opskrives tilsvarende.
6. *Overførslen modtages.* Modtager af betalingen har beløbet til rådighed på sin konto.

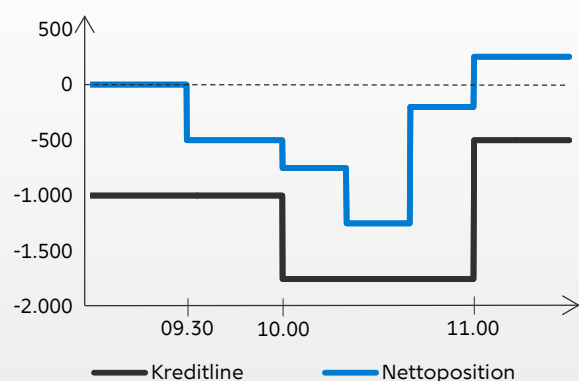

STRAKSCLEARINGEN		
	Betalers pengeinstitut	Modtagers pengeinstitut
Kreditline	10.000.000	42.000.000
Overførsel	-9.000 ⁽³⁾	9.000 ⁽⁵⁾
Ny kreditline	9.991.000 ⁽⁵⁾	42.009.000 ⁽⁵⁾

1. I praksis er det det enkelte pengeinstituts datacentral, som på vegne af instituttet kommunikerer med Nets.

Eksempel på overvågning af Straksclearingen via Likviditetsmodulet og Kronos

Figur 1

Deltageren har 1.000 på sin afviklingskonto i Kronos, der er sendt som kreditline til Straksclearingen (sort graf). Kl. 10.00 ser deltageren, at nettopositionen (blå graf) er på -750, hvorved der blot er 250 tilbage til Straksclearingen. Derfor overfører deltageren 750 ekstra fra sin foliokonto til sin afviklingskonto i Kronos, hvorefter kreditline hos Nets er på 1.750. Kl. 11.00 ser deltageren, at nettopositionen nu er positiv på 250, hvorfor deltageren nedsætter sin kreditline i Likviditetsmodulet til 500. Dermed frigives 1.250 i Kronos, som overføres fra afviklingskontoen til foliokontoen.

forbrug i Straksclearingen, den såkaldte nettoposition.

I figur 1 vises et eksempel på samspillet mellem Likviditetsmodulet og Kronos. De to systemer er dog også indrettet sådan, at likviditetsstyringen i høj grad kører pr. automatik. I Kronos er der implementeret en række procedurer for automatisk likviditetsfremskaffelse, som beskrevet i Jensen mfl. (2013), og i Likviditetsmodulet er det muligt individuelt at tilpasse størrelsen på ønskede kreditlines til Straksclearingen til de forskellige tidspunkter på dagen.

UDVEKSLING AF LIKVIDITET I NATIONALBANKEN

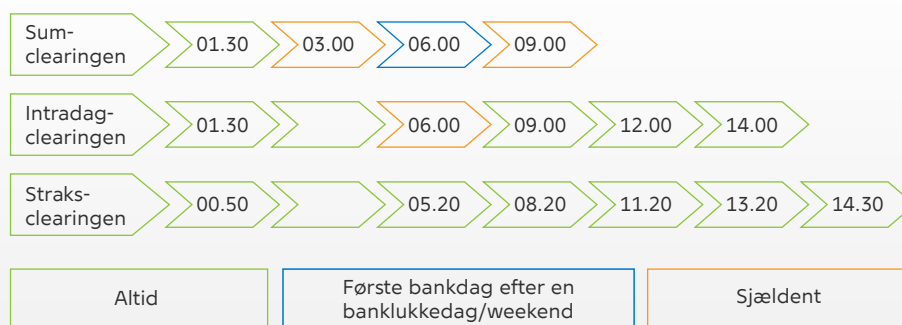
På faste tidspunkter hver bankdag bogføres deltageres nettopositioner i Straksclearingen. Net-

topositionen for hver deltager er summen af alle ind- og udgående straksoverførsler siden seneste afvikling i Straksclearingen, hvorved hver deltager bogføres ét beløb på sin afviklingskonto. Afviklingen af Straksclearingen sker i sammenhæng med afviklingen af Sum- og Intradagclearingen. Dermed kan de deltagere, som modtager likviditet i Straksclearingen, benytte denne likviditet til Sum- og Intradagclearingen. Hertil kommer en afvikling udelukkende i Straksclearingen kl. 14.30. I figur 2 vises samtlige afviklinger i Sum-, Intradag- og Straksclearingen.

I boks 3 vises et eksempel på en afvikling i Straks- og Intradagclearingen.

Tidspunkter for udveksling af likviditet i Sum-, Intradag- og Straksclearingen

Figur 2

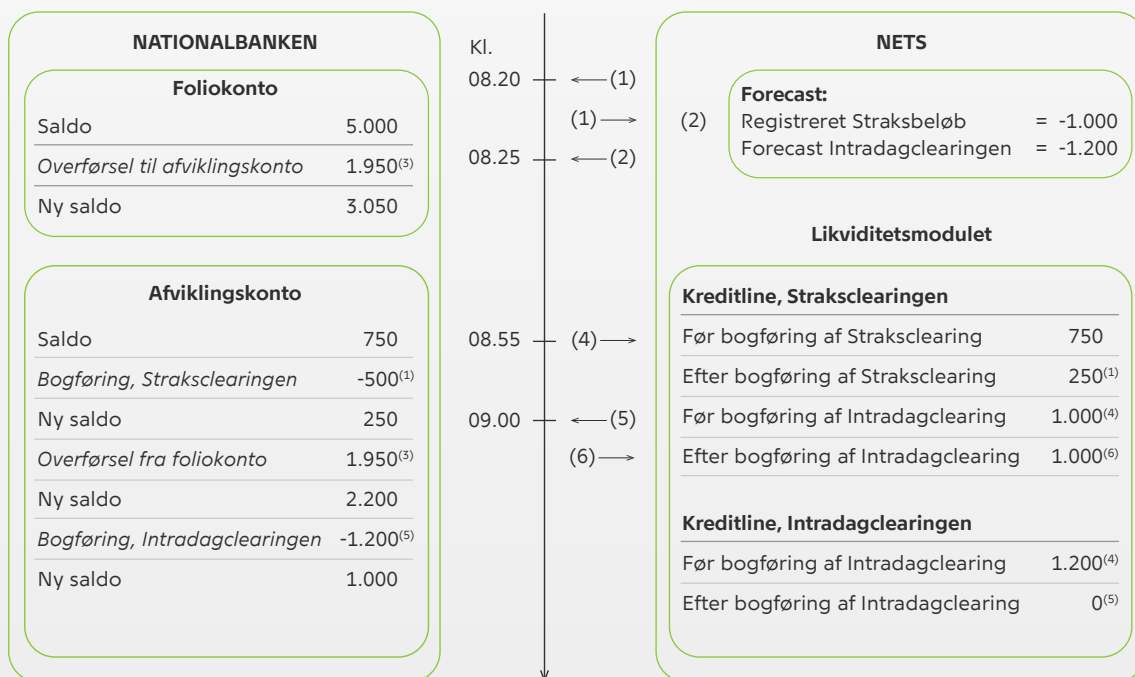
Anm.: Første tiltag i moderniseringsprojektet var, at afvikling af weekendens dankortbetalinger blev flyttet fra natten mellem mandag og tirsdag til mandag morgen kl. 06.00. Tilsvarende ligger afviklingen nu første bankdag efter helligdage og andre banklukkedage. De afviklingstidspunkter i figuren, som er markeret med orange, benyttes kun såfremt den forudgående afvikling ikke er afsluttet korrekt.

Eksempel på afvikling i Straks- og Intradagclearingen

Boks 3

Nedenfor illustreres en afvikling i Straks- og Intradagclearingen kl. 09.00. Deltageren anvender alene indestående på sin foliokonto til afvikling af betalinger.¹ Forud for afviklingen har deltageren en saldo på foliokontoen på 5.000, samt 750 på sin afviklingskonto og derfor også 750 som kreditline til Straksclearingen.

- Bogføring af Straksclearingen.** Kl. 08.20 sender Nets bogføringsposter til Nationalbanken for alle deltagere i Straksclearingen. Deltageren i eksemplet skal aflevere 500 i Straksclearingen, hvilket trækkes fra deltagerens afviklingskonto. Nationalbanken sender en ny kreditline på 250, svarende til den nye saldo på afviklingskontoen. I Likviditetsmodulet opdateres kreditline til Straksclearingen til den nye kreditline.
- Forecast kl. 08.25.** I Likviditetsmodulet dannes et forecast, som sendes til Nationalbanken. Forecastet indeholder den forventede nettoposition for hver deltager i Intradagclearingen kl. 09.00, samt for hver deltager et registreret straksbeløb. Det registrerede straksbeløb har hver deltager på forhånd individuelt indtastet i Likviditetsmodulet hos Nets og er det beløb, deltageren ønsker til brug for Straksclearingen, når afviklingen af Intradagclearingen er afsluttet. Likviditetsbehovet fra forecastet opgøres til 2.200.
- Likviditetsfremskaffelse i Nationalbanken.** Idet saldoen på afviklingskontoen er 250, overføres automatisk det resterende likviditetsbehov på 1.950 fra foliokontoen.
- Kreditlines til Intradagclearingen.** Kl. 08.55 fremsender Nationalbanken kreditlines til Nets som svar på forecastet. Disse kreditlines tillader Nets at påbegynde afvikling af Intradagclearingen. Likviditetsmodulet fordeler kreditline mellem de to clearinger, således at Intradagclearingen modtager en kreditline på 1.200, mens Straksclearingen modtager 1.000.
- Bogføring af Intradagclearingen.** Nets fremsender bogføringsposter til Intradagclearingen kl. 09.00. Deltageren i eksemplet skal aflevere 1.200, hvilket trækkes fra afviklingskontoen.
- Ny kreditline til Straksclearingen.** Efter bogføring af Intradagclearingen sender Nationalbanken en ny kreditline til Straksclearingen, som deltageren kan bruge frem til næste afvikling. Denne kreditline svarer til deltagerens registrerede straksbeløb på 1.000 og svarer til den nye saldo på afviklingskontoen. I Likviditetsmodulet opdateres kreditline til Straksclearingen til den nye kreditline. Såfremt deltageren efter bogføring af Intradagclearingen havde haft mere likviditet på sin afviklingskonto end sit registrerede straksbeløb, var den overskydende likviditet automatisk blevet overført til foliokontoen.

1. I Jensen mfl. (2013) findes en grundig beskrivelse af de nye likviditetsstyringsredskaber, Nationalbanken stiller til rådighed for pengeinstitutterne i forbindelse med moderniseringen af infrastrukturen.

SIKKERHED VED STRAKSOVERFØRSLER OG FORRENTNING AF FOLIOINDESTÅENDE

SIKKERHED VED DETAILBETALINGER

En naturlig bekymring ved, at hastigheden for pengeoverførsler øges, er, hvorvidt det har konsekvenser for sikkerheden i forhold til hvidvaskning eller terrorfinansiering. Når overførslerne gennemføres med det samme, er der så tid til at kontrollere, at pengene ikke havner i de forkerte hænder?

Der er en række sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med pengeoverførsler mellem borgere og virksomheder. Foranstaltningerne iværksættes både før, under og efter, at transaktionerne gennemføres. De har til formål at sikre, at pengene ikke overføres til ulovlige formål. En af disse foranstaltninger er, at pengeinstitutterne har ansvar for at kende deres kunder. Det indebærer, at institutterne skal have kendskab til identiteten på de privatpersoner eller ejere af firmaer, der er kontoførende i instituttet. Det er således ikke muligt at oprette en anonym konto eller en konto under falsk navn i Danmark.

Når en kunde initierer en pengeoverførsel, sker der en række automatiske kontroller, før transaktionen gennemføres. Modtagerens institut skal bl.a. kvittere for, at det vil acceptere overførslen på vegne af modtageren. Inden accepten gives, kontrollerer instituttet, at kunden har en konto, hvor overførslen kan indsættes. Derudover har institutterne typisk nogle filtre, der skal opfange mistænkelige transaktioner eller blokere bestemte modtagere. Opfanges en transaktion i filtrene, afviser instituttet at modtage overførslen, som derfor ikke gennemføres. Kontrollerne sker meget hurtigt og finder sted, uanset om der er tale om en standardoverførsel, en sammedags-overførsel eller en straksoverførsel.

Både modtagende og afsendende institut har ansvar for at efterkontrollere deres kunders transaktioner. Institutterne holder derfor bl.a. øje med usædvanlige transaktionsmønstre og transaktioner, der er uforholdsmæssigt store i forhold til kunden. Institutterne har pligt til at følge op på og undersøge transaktioner, de finder mistænkelige, samt dokumentere, opbevare og eventuelt videregive resultaterne af undersøgelserne.

De foranstaltninger, der anvendes til at forhindre eller identificere hvidvask og terrorfi-

nansiering, er til stede, uanset hvor hurtigt en pengeoverførsel gennemføres. Hurtigere transaktionshastighed for konto til konto-overførsler ændrer derfor ikke på sikkerhedsniveauet. I den danske infrastruktur er det desuden kun muligt at foretage overførsler mellem konti i Danmark. Det er derfor ikke muligt at lave en straksoverførsel ud af landet.

FORRENTNING AF FOLIOINDESTÅENDE

Etableringen af Straxclearingen, hvor pengeinstitutterne hele tiden skal have likviditet på afviklingskontoen, har givet anledning til ændringer i forbindelse med det pengepolitiske døgnskitte, se boks 4.

ERFARINGER MED SAMMEDAGS-OVERFØRSLER

I efteråret 2013 blev Intradagclearingen indført som et nyt system i infrastrukturen for detailbetalinger. Siden da er alle konto til konto-overførsler blevet gennemført via systemet, hvor der som noget nyt afvikles fire gange i døgnet, kl. 01.30, kl. 09.00, kl. 12.00 og kl. 14.00. Det har givet borgere og virksomheder mulighed for at overføre penge, der er modtaget i hænde samme dag, som overførslen bliver foretaget, såkaldte sammedags-overførsler. Ligeledes er sammedags-overførsler, der foretages sent om aftenen eller i weekenden, modtaget i hænde en dag tidligere, efter at Intradagclearingen er blevet indført.

Muligheden for at foretage overførslerne er blevet godt modtaget, og 10 pct. af alle konto til konto-overførsler afvikles nu i dagtimerne.

Samlet set foretages der i Danmark gennemsnitligt konto til konto-overførsler for 17,4 mia. kr. i døgnet. Det er ca. 60 pct. af værdien af alle detailbetalinger. I de tre nye afviklinger, som er placeret i dagtimerne, afvikles der i gennemsnit dagligt for 2 mia. kr., svarende til 11 pct. af værdien af de daglige konto til konto-overførsler. Den største værdi af konto til konto-overførsler afvikles således stadig om natten kl. 01.30 sammen med de resterende detailbetalinger i Sumclearingen.

Værdien af overførslerne i dagtimerne fordeler sig stort set ens for de tre afviklingstidspunkter jf. figur 3. Anderledes ser det ud, hvis man ser på fordelingen af antallet af transaktioner. Størstedelen finder stadig sted om natten, men for

Opgørelse og forrentning af folioindestående

Boks 4

Deltagerens folioindestående opgøres ved det pengepolitiske døgn afslutning hver bankdag kl. 15.30 som et led i udførelsen af Nationalbankens pengepolitik. Ved implementeringen af Straksclearingen ændres opgørelsen til også at inkludere indestående på deltagerens afviklingskonto.

Således vil deltagerens folioindestående blive opgjort som nettoindestående på henholdsvis deltagerens foliokonto og afviklingskonto. Fordi opgørelsen sker som nettoindestående, er det muligt at have en negativ saldo på foliokontoen mod sikkerhed (jf. Nationalbankens til enhver tid gældende regler for sikkerhedsstillelse) samtidig med en positiv saldo på afviklingskontoen. Det er ikke muligt for deltageren at have en negativ saldo på afviklingskontoen. Det er fortsat hver pengepolitiske modparts eget ansvar at sikre, at folioindestående, netto, ikke er negativt ved lukningen af det pengepolitiske døgn.

Forrentning af folioindestående vil efter implementering af Straksclearingen ske med foliorenten på baggrund af nettoindestående på foliokonto og afviklingskonto hver dag kl. 15.30, jf. beskrivelsen ovenfor. Forrentning sker uafhængigt af deltagerens samtidige nettoposition i Straksclearingen.

I det følgende illustreres, hvorledes Nationalbanken opgør deltagerens folioindestående kl. 15.30 samt forrentningen af denne. I eksemplet Pengeinstitut 1 opgøres deltagerens folioindestående til 600, svarende til summen af indestående på 150 og 450 på henholdsvis foliokonto og afviklingskonto. Deltageren modtager forrentning med foliorenten af 600. I eksemplet Pengeinstitut 2 opgøres deltagerens folioindestående til 375, svarende til indestående på afviklingskontoen på 500, med fradrag af saldoen på -125 på foliokontoen. Deltageren modtager forrentning med foliorenten af 375.

	Pengeinstitut 1	Pengeinstitut 2
Saldo på foliokonto kl. 15.30	150	-125
Saldo på afviklingskonto til brug for detailbetalinger i danske kroner kl. 15.30	450	500
Opgørelse af folioindestående kl. 15.30	600	375

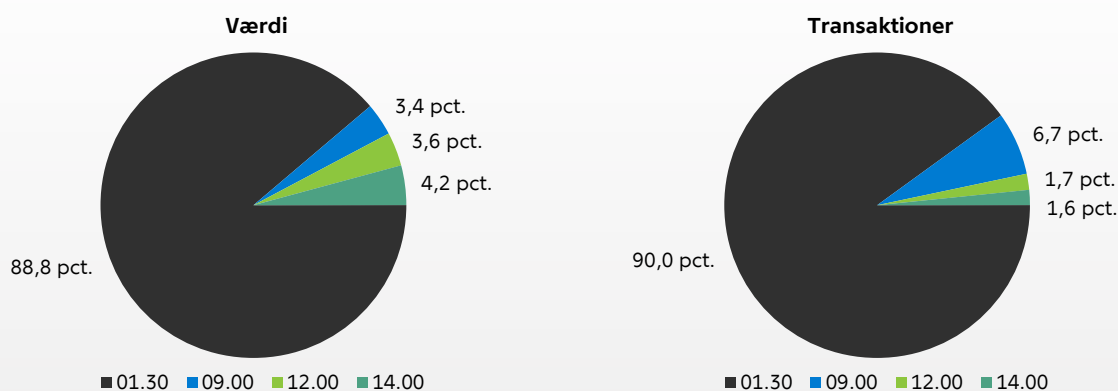
afviklingerne i dagtimerne er der forskel. Kl. 09.00 er der gennemsnitligt 64.100 transaktioner, mens der kl. 12.00 og kl. 14.00 er henholdsvis 16.100 og 15.600. Der er således en tendens til, at der er flere mindre transaktioner kl. 09.00 i forhold til kl. 12.00 og kl. 14.00. En forklaring kan være, at private borgere fortrinsvis foretager netbank-transaktioner om eftermiddagen og aftenen,

som efterfølgende afvikles kl. 01.30 eller kl. 09.00, mens virksomheder almindeligvis foretager deres, ofte større, transaktioner om formiddagen, som afvikles enten kl. 12.00 eller kl. 14.00.

Den måde, hvorpå borgere og virksomheder benytter sig af sammedags-overførsler, hænger sammen med, hvordan pengeinstitutterne tilbyder muligheden til deres kunder. Institutterne har

Konto til konto-overførsler, værdi og antal

Figur 3

Anm.: Figuren dækker perioden 1. februar 2014 til 30. juni 2014.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

valgt forskellige løsninger, og der er desuden sket en udvikling, siden institutterne fik muligheden for at tilbyde sammedags-overførsler.

Nogle institutter valgte fra starten at lade alle konto til konto-overførsler gennemføre hurtigst muligt, dvs. i den førstkomende afvikling. Herved oplevede disse institutters kunder, at en typisk overførsel hurtigere nåede frem til modtageren, uden at kunden skulle agere anderledes end tidligere. Andre institutter har givet deres kunder et valg, hvorvidt de ønskede overførslen gennemført som en sammedags-overførsel eller som en standardoverførsel, der som oftest når modtageren den følgende bankdag. Valget har typisk været kædet sammen med et gebyr for den hurtigste type overførsel. Gebyrerne har ændret sig siden indførelsen heraf. Ved lanceringen tilknyttede visse institutter et gebyr for overførslerne, men udviklingen er siden gået i retning af mindre eller slet ingen gebyrer for ydelsen.

Ud over gebyrer og muligheden for at vælge sammedags-overførsler har institutterne også fastsat forskellige tidspunkter for, hvor lang tid i forvejen en overførsel skal initieres, hvis den skal gennemføres samme dag. Dette såkaldte *cut off*-tidspunkt har institutterne typisk fastsat til at ligge mellem kl. 11.30 og kl. 12.30. Er overførslen foretaget efter *cut off*-tidspunktet, vil den først blive afviklet om natten, og modtageren har derfor først beløbet til rådighed den følgende bankdag.

AFSLUTNING

Når Straksclearingen er etableret i november 2014, vil det være muligt at overføre penge mellem konti i forskellige pengeinstitutter øjeblikkeligt. Det er en forbedring for borgere og virksomheder, der kan modtage betalinger væsentligt hurtigere end i dag, og det understøtter udviklingen af nye betalingsløsninger, som fx mobilbetalinger. Det er Nationalbankens forventning, at institutterne aktivt understøtter kundernes brug af og kendskab til muligheden for at gennemføre straksoverførsler.

Implementeringen af Straksclearingen markerer samtidig afslutningen på moderniseringen af infrastrukturen for detailbetalinger. Borgere og virksomheder kan imidlertid få glæde af yderligere tiltag, herunder om andre betalingsløsninger end konto til konto-overførsler kan gennemføres

hurtigere end i dag. Institutterne opfordres derfor til løbende at vurdere mulighederne for forbedringer af infrastrukturen.

LITTERATUR

Bakkegaard, Jesper, Tommy Meng Gladov og Anders Mølgaard Pedersen (2011), Afviklingstider for betalinger i Danmark, *Kvartalsoversigt*, 2. kvartal, del 1.

Betalingsrådet (2013), Rapport om nye betalingsløsninger.

Danmarks Nationalbank (2012), Rapport om nationale betalingsoverførsler i Danmark.

Jensen, Lars Egeberg, Tommy Meng Gladov og Majbrit Nygaard Christensen (2013), Likviditetsstyring ved afvikling af detailbetalinger, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal, del 1.

Korsby, Jakob Mygind og Peter Toubro-Christensen (2012), Hurtigere betalinger i Danmark, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal, del 1.